Nəbi və Rəsul

(ünvan-dərəcə, mövqe)　　**(vəzifə)**

(Hədis)　　**(Sünnə)**

İslam aləmi yüz illərdir bu mühüm fərqi bir-birindən ayıra bilmədiyi üçün nə Quranı, nə də Peyğəmbərimizi düzgün qiymətləndirə bilməmişdir. Bu səbəbdən İslam da, Quran və sünnə də düzgün başa düşülməmişdir. Əgər nəbi və rəsul fərqi bir-birindən ayırd edilməzsə, nə peyğəmbərin kim olduğunu, nə də hədis və sünnənin nə olduğunu dərk edə bilərik. Bu səbəbdən müsəlmanlar bu mövzunu lazımınca dərk etməlidirlər.

NƏBİ (peyğəmbər) **-** İslam risalələrində və ənənəvi İslam düşüncəsində rəsul (elçi) olmayan nəbi vardır və onlara kitab verilməmişdir. Ancaq Quran bunun tərsinə, bütün nəbilərə kitab verildiyini ifadə edir:

“Allah müjdələyən və xəbərdar edən nəbilər göndərdi və onlara kitab nazil etdi.” (Bəqərə, 2/213)

Allah Təala Ənam surəsinin 83-cü ayəsində 86-cı ayəsinə qədər sadaladığı 18 peyğəmbərin hamısına kitab, hikmət və nəbilik verildiyini bildirir. Ənənəvi İslam düşüncəsinə görə bu sayılan peyğəmbərlərlərin çoxu rəsul deyil, çünki onlara kitab verilməmişdir. Halbuki nəbi Allahdan vəhy alan və eyni zamanda aldığı bu vəhyi insanlara çatdırandır. Buna risalət vəzifəsi deyilir. Rəsulluq vəzifəsi olmayana nəbilik dərəcəsi verilməz.

Quran nəbilik dərəcə olmayanların vəhy almasından da bəhs edir. Məsələn, Musa və İsanın (ə. s.) analarının aldığı vəhy ancaq özləri ilə əlaqəlidir və aldığı vəhyi insanlara çatdırma, yəni, rəsulluq vəzfəsini daşımırlar.

Quranda “nəbiyə itaət edin” deyə bəhs edilməz. Lakin möminin nəbiyə hörməti və məhəbbəti hərkəsdən üstün olmalıdır:

“Nəbi, möminlərə öz canlarından daha əzizdir. Zövcələri isə möminlərin analarıdır.” (Əhzab, 33/6)

Nəbiyə itaət nə üçün əmr edilmir?

Allah Təala peyğəmbərinin bir səhvi olanda vəya xoşa gəlməz bir iş görəndə ona “nəbi” kəliməsi ilə xitab edir:

“Ey nəbi! Zövcələrinin razılığını qazanmaq üçün nə üçün Allahın sənə həlal etdiyini özünə haram edirsən?” (Təhrim, 66/1)

“Heç bir nəbiyə, düşməni yerə sərmədən əsir götürmək yaraşmaz.” (Ənfal, 8/67)

Səhabənin peyğəmbərə baxışı kortəbii olmamışdır. Bədr döyüşündən qabaq əsgərləri yerləşdirən peyğəmbərə Hubab ibn Munzir, “*Bura yerləşməyini sənə Allahmı dedi? Yoxsa sənin şəxsi qənaətinmi?*” Peyğəmbər: “Şəxsi qənaətimdir”- deyincə, Hubab peyğəmbərə: “*Bura döyüş üçün bir mövqe deyildir*”- demiş və əsgərləri Bədr quyusunun başındakı suyun yanında qərar tutmağı münasib görmüşdü. ((İbn Qəyyum əl-Cəvziyə, Zadul-Məad, III/s. 218-219.))

Uhud döyüşünə getmədən əvvəl səhabələrlə apardığı məsləhətləşmələri yəqin bilirsiniz...

Ağacların budanmaması ilə əlaqəli təlimatını yerinə yetirən səhabələr o il yaxşı meyvə əldə edə bilməmişdilər. Səhabə: “*Sənin dediyini etdik, meyvədən olduq*” dedikdə peyğəmbər: “*Mən ancaq bir insanam, sizə dininizlə əlaqəli bir şey əmr edəndə onu qəbul edin, amma öz*

fikrimlə bir şey desəm, bilin ki, mən də bir insanam. Siz dünya işlərini məndən yaxşı bilirsiniz,” demişdi. ((Müslüm, Fədail, 139-141.))

O cümlədən, peyğəmbərin yaşadığı yerə, örf-adətə görə etdikləri də olmuşdur. Bu etdiklərinin isə sünnəylə heç bir əlaqəsi yoxdur. Məsələn: Sarıq taxar, cübbə geyər, yerdə yeyər-yatar, əllə yeməsi, bir yeməkdən xoşlanıb digərindən xoşlanmaması, bir bəşər olaraq peyğəmbərdə olan fitri xüsusiyyətlərdir. Bu başqa yerə və şəxsə görə dəyişə bilər.

RƏSUL (elçi)- Ənənəvi İslamda hər rəsul nəbidir; ancaq hər nəbi rəsul deyildir. Özünə kitab verilməyən nəbi də rəsul ola bilməz. Halbuki həqiqət din adamlarının dediyi kimi deyil, Quranın dediyi kimidir; yəni, hər nəbi eyni zamanda rəsuldur və onun rəsulluq vəzifəsi vardır:

“Kitabda İsmaili də xatırla! Həqiqətən, o öz vədinə sadiq idi. O bir rəsul (elçi) və nəbi (peyğəmbər) idi.” (Məryəm, 19/54)

“Qardaşları Saleh o zaman onlara dedikdə ki: “Məgər qorxmursunuz? Şübhəsiz ki, mən sizin üçün etibar etməli olduğunuz bir elçi (rəsul) yəm (Şuəra, 26/42-43)

Ənənəyə görə isə, nə İsmailə, nə də Salihə kitab verilmədiy üçün rəsul deyillər.

Qurani-Kərim nəbi olan rəsulə, yəni, rəsulullaha itaətin şərt olduğunu buyurur. Çünki rəsulullah Allahın elçisi deməkdir və o öz sözünü deyil, Allahın sözünü deyir. Allahın elçisinə itaətsizlik Allaha itaətsizlik olduğu üçün insanı kafir edir:

“De: “Allaha və elçisinə itaət edin!” Əgər üz döndərərlərsə, şübhəsiz ki, Allah kafirləri sevməz.” (Ali-İmran, 3/32)

“Kim Peyğəmbərə itaət edərsə, Allaha itaət etmiş olar, kim üz çevirərsə, (bil ki,) Biz səni onlara gözətçi göndərməmişik.” (Nisə, 4/80)

Rəsul olaraq, hər verdiyini almalı və hər qadağan etdiyindən də uzaqlaşmalıyıq.

“Peyğəmbər sizə nə verirsə, onu götürün; nəyi qadağan edirsə, ondan əl çəkin. Allahdan qorxun. Həqiqətən, Allahın cəzası çox şiddətlidir.” (Həşr, 59/7)

Çünki O, Allahın elçisidir. Allah ona nə vermişsə, eynisini insanlara çatdırır. Özündən heç bir şeyi əlavə etməyə və ya əksiltməyə ixtiyarı yoxdur. Əgər O, Allahın nazil etdiyi vəhyə bir şey əlavə edər yaxud əksildərsə, elçilik vəzifəsini yerinə yetirməmiş olur. Nəticədə Allah onu da cəzalandırar:

“Əgər (o elçi) bəzi sözləri özündən uydurub bizə aid etsəydi, biz onu sağ əlindən yaxalayar, sonra da şah damarını kəsərdik.” (Haqqə, 69/43-45)

Rəsul Allahdan gələn vəhyi olduğu kimi çatdırdığı üçün inanan hər kəs ona qeydsiz-şərtsiz təslim olmalıdır:

“Allah və Onun Elçisi bir iş hökm verdiyi zaman heç bir mömin kişi və mömin qadın öz işlərində istədikləri qərarı verə bilməzlər. Allaha və Onun Elçisinə asi olan kəs, əlbəttə ki, açıq-aydın azğınlığa düşmüşdür.” (Əhzab, 33/36)

Rəsul, Allahı təmsil edər. Onun Qurandan (əmirlər xaricində) alıb həyata keçidiyi söz və davranışlara biz sünnə deyirik:

“Allahın Elçisində sizə - Allaha və Axirət gününə ümid bağlayanlara və Allahı çox zikr edənlərə aid gözəl nümunə vardır.” (Əhzab, 33/21)

Yəni sünnənin əsl mənbəyi hədis deyil, Qurandır.

Nəticə

Tɒɒssüf ki, ɒhli-sünnɒ vɒ ɒhli-ʁiɒdɒ bɒʁɒrüstü vɒ nümunɒ alēnamayacaq bir Muhɒmmɒd (ɒleyhissɒlam) tɒsɒvvürü formalaʁmēʁdēr. Onun hɒr etdiyinin bir hikmɒt vɒ sünnɒ olduĵ una qɒnaɒt gɒtirmiʁlɒr. Dɒlil olaraq da Nɒcm surɒsinin ilk ayɒlɒrini gɒtirirlɒr:

ñAnd olsun batmaqda olan ulduza! Sizin yoldaʁēnēz (Muhɒmmɒd ɒleyhissɒlam) nɒ haqq yoldan sapmēʁ, nɒ dɒ azmēʁdēr! O, kefi istɒyɒni (havadan) danēʁmēr. Ona tɒlqin edilɒn ancaq bir vɒhydir.ò (Nɒcm, 53/1-4)

Axērēncē ayɒni dɒ: ñOnun danēʁdēĵ ē ancaq vɒhydirò deyɒ yorumladēlar. Nɒticɒdɒ ayɒyɒ bu cür mɒal verib yorumlayanlar, peyĵ ɒmbɒrin elɒdiyi vɒ dediyi hɒr bir ʁeyin vɒhyɒ dayandēĵ ēnē, Quranēn xaricindɒ dɒ vɒhy aldēĵ ēnē iddia etdilɒr. Bilavasitɒ, hɒr elɒdiyi ya fɒrz ya da sünnɒ olduĵ unu dedilɒr.

Halbuki buradakē ñNɒcmò kɒlimɒsi ulduza deyil, Qurana iʁarɒtdir vɒ doĵ ru mɒalē:

ñAnd olsun aramla enɒn vɒhyɒ (Qurana)!ò

Buradakē ñnɒcmò kɒlimɒsinin ñvɒhyò olduĵ u haqda; tɒfsirin babasē c li, ibn Abbas, Mücahid vɒ ilk tɒfsir yazan Mukatēl b. Süleyman vɒ tɒfsir alimlɒrinin çoxu bu qɒnaɒtdɒdirlɒr. Eyni zamanda heç bir sɒlɒf müfɒssiri axērēncē ayɒyɒ yuxarēdakē yorumu vermɒmidir. Çünki ɒrɒbcɒ bilɒn hɒr kɒs bilir ki, ñoò zɒmiri peygɒmbɒrɒ deyil, Qurana gedir.

Ayɒnin nüzul sɒbɒbi ilɒ bu ayɒlɒri daha gözɒl baʁa düʁürük:

Nɒcm surɒsinin bu ayɒlɒri ilk enɒn ayɒlɒrdir. Mɒkkɒ ɒhalisi Rɒsulullahēn tɒbliĵ atēna qarʁē gɒlɒrɒk: *ñBu nɒ danēʁēr? Baʁēna hava gɒlib, dɒlidir! Bɒzilɒri, cin çarpēb, sehirbaz vɒ ya ʁair dedilɒr...ò* Buna qarʁēlēq Allah Tɒala, Nɒcm surɒsinin ilk ayɒlɒrini nazil edɒrɒk mɒsɒlɒnin nɒ yerdɒ olduĵ unu xɒbɒr verdi. Yɒni, *ñand olsun yavaʁ-yavaʁ endirilɒn o vɒhyɒ ki, sizɒ tɒbliĵ etdiyi öz keyfindɒn danēʁdēĵ ē deyil, ona endirilɒn vɒhydir.ò*

Bunu da ɒlavɒ edib mövzunu bitirmɒk istɒyirɒm: c nɒnɒnin tɒrsinɒ, ñhɒr nɒbi rɒsuldur ancaq hɒr rɒsul nɒbi deyildir.ò Mɒsɒlɒn: Quran, mɒlɒklɒrin dɒ rɒsul olduĵ undan (Hɒcc, 22/75), insanlarēn da bir-birinɒ göndɒrdiyi elçilɒrɒ rɒsul deyildiyindɒn (Yusif,12/50; Nɒml, 27/35), bɒhs edēr. Hɒtta Rɒsulullah, Muaz b. Cɒbɒli Yɒmɒnɒ göndɒrɒndɒ ñAllahēn rɒsulunun rɒsuluò ifadɒsini iʁlɒtmiʁdir.

Mɒn burada bu mövzunun ɒsas xülasɒsini verdim. Iʁtɒyɒnlɒr Zɒki Bayraktarēn, **ñSünnet ama hangi sünnetò** adlē kitabēnē ɒldɒ edɒrɒk ɒtraflē mɒlumat ala bilɒrlɒr.

Müɒllif: Aydēn Mülayim

Materiallardan istifadɒ zamanē mɒnbɒ göstɒrilmɒlidir. MÜSc LMANLAR © 2004 Bütün hüquqlarē qorunur.